

**معاونت در جرایم مواد مخدر
در حقوق کیفری ایران**

www.ketab.ir

مؤلف:
شیما مرادی فر

سرشناسه	: مرادی فر، شیما، ۱۳۶۸-
عنوان قراردادی	: ایران. قوانین و احکام Iran. Laws, etc
عنوان و نام پدیدآور	: معاونت در جرایم مواد مخدر در حقوق کیفری ایران/مؤلف شیما مرادی فر.
مشخصات نشر	: تهران: هفتان، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	: ۱۴۸ ص.
شابک	: 978-600-7513-68-2
وضعیت فهرست نویسی	: فیا
یادداشت	: کتابنامه، ص. ۱۴۳.
موضوع	: مواد مخدر -- قوانین و مقررات کیفری -- ایران
موضوع	: Narcotic laws-- *Criminal provision -- Iran
موضوع	: مواد مخدر -- ایران -- قاچاق
موضوع	: Drug traffic -- Iran
موضوع	: حقوق جزا -- ایران
موضوع	: Criminal law -- Iran
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۷ م/۴م/۴۴۰۴ KMH
رده بندی دیویی	: ۳۴۵/۵۵۰.۲۷۷
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۵۸۴۷۶۱

عنوان کتاب	: معاونت در جرایم مواد مخدر در حقوق کیفری ایران
نویسنده	: شیما مرادی فر
تیراژ	: ۱۰۰ نسخه - وزیری
سال چاپ	: اول ۱۳۹۷
قیمت	: ۶۰۰۰۰۰ ریال
تلفن مرکز پخش	: ۰۲۱۶۶۹۵۰۲۶۴

پیشگفتار.....	۱
فصل اول: کلیات (بررسی مفهوم، ماهیت و پیشینه معاونت در جرم).....	۴
مبحث اول: مفاهیم و تاریخچه معاونت در جرم.....	۴
گفتار اول: معنای لغوی معاونت.....	۴
گفتار دوم: معنای اصطلاحی معاونت.....	۵
بند اول: معاونت از دیدگاه فقها.....	۵
بند دوم: معاونت از دیدگاه حقوقدانان.....	۶
مبحث دوم: سیر قانونگذاری و سابقه تاریخی معاونت در جرایم مواد مخدر.....	۷
گفتار اول: قبل از انقلاب اسلامی.....	۷
گفتار دوم: پس از انقلاب اسلامی.....	۹
مبحث سوم: شرایط تحقق معاونت در جرم.....	۱۱
گفتار اول: علم.....	۱۱
بند اول: تبیین شرطیت علم و ادله آن.....	۱۱
الف. شرطیت علم.....	۱۱
ب. بررسی ادله:.....	۱۱
بند دوم: عدم شرطیت علم و ادله آن.....	۱۲

- الف. عدم شرطیت ۱۲
- ب: ادله ۱۲
۱. صدق لغوی ۱۲
۲. صدق عرفی ۱۲
- ج: نقد ادله ۱۳
- گفتار دوم: قصد ۱۳
- بند اول: بررسی دیدگاه قائلین به شرطیت قصد ۱۴
- الف. تبیین دیدگاه ۱۴
- ب. بیان و بررسی ادله ۱۴
۱. تیادر ۱۴
۲. صحت سلب ۱۵
۳. سیره مشرع ۱۵
۴. قصدی بودن معاونت ۱۵
- بند دوم: بررسی دیدگاه قائلین به عدم شرطیت قصد ۱۶
- گفتار سوم: وحدت قصد و تقدم یا اقتران زمانی ۱۷
- بند اول: وحدت قصد ۱۷
- الف. دلیل شرطیت وحدت قصد ۱۷

- ب. شخصی یا نوعی بودن وحدت قصد ۱۸
- ج. بررسی تحقق وحدت قصد در قالب تبانی ۱۸
- بند دوم: تقدم یا تقارن زمانی ۱۹
- الف. ضرورت تقدم یا تقارن ودلیل آن ۱۹
- ب. معاونت بعد از جرم و آثار آن ۲۰
- بند سوم: معاونت در جرایم غیر عمدی ۲۰
- الف. ادله قائلین به تحقق معاونت ۲۱
- دلیل اول: اطلاق قانون ۲۱
- دلیل دوم: ظاهر بعضی از مصادیق معاونت ۲۱
- دلیل سوم: امکان خطای دسته جمعی ۲۲
- دلیل چهارم: رویه ی قضایی ۲۲
- ب. ادله ی عدم امکان معاونت ۲۲
۱. فقدان شروط معاونت ۲۲
۲. ناسازگاری با منطق و عدالت ۲۳
- ج: دیدگاه فقها ۲۳
- مبحث چهارم: لزوم ارتکاب فعل مجرمانه در تحقق معاونت ومثبت بودن عمل معاون ۲۴
- گفتار اول: جایگاه تحقق فعل مجرمانه در آراء حقوقدانان وقوانین موضوعه ۲۴

- ۲۴..... الف. صدور فعل مجرمانه از منظر حقوقدانان
- ۲۵..... ب. مقید به نتیجه بودن نهاد معاونت
- ۲۵..... بند دوم: تحقق فعل مجرمانه در آرای فقها
- ۲۶..... الف. قائلین به شرطیت تحقق
- ۲۶..... ۱. تبیین دیدگاه
- ۲۷..... ۲. بررسی ادله
- ۲۸..... ب. قائلین به عدم شرطیت نتیجه و ادله آن
- ۲۸..... ۱. طرح دیدگاه
- ۲۹..... ۲. بیان دلیل
- ۳۰..... ۳. نقد دلیل
- ۳۰..... مبحث پنجم: بررسی تغییرات مربوط به مصادیق معاونت در قانون و ویژگی های آن
- ۳۱..... گفتار اول: مصادیق معاونت در قانون
- ۳۱..... الف. مصادیق معنوی معاونت
- ۳۱..... ۱. تحریک
- ۳۱..... ۲. ترغیب
- ۳۲..... ۳. تهدید
- ۳۳..... ۴. تطمیع

۵.دسیسه. قریب..... ۳۳

۶. سوء استفاده از قدرت..... ۳۳

بررسی رکن سوء استفاده در جرم..... ۳۴

ب: مصادیق مادی معاونت..... ۳۴

۱. تهیه وسایل ارتکاب جرم..... ۳۴

۲. ارائه طریق ارتکاب جرم..... ۳۵

۳. تسهیل ارتکاب جرم..... ۳۵

۴. معاونت از طریق اخفاء..... ۳۶

گفتار دوم: ویژگی های مصادیق معاونت در جرم..... ۳۷

الف. موثر بودن..... ۳۷

ب. مستقیم بودن..... ۳۸

ج. فردی بودن..... ۳۸

فصل دوم : معاونت در جرایم مواد مخدر در قوانین مربوط به مواد مخدر تا آخرین تحولات قانونی ۴۰

مبحث اول : مبانی و تئوری های مجرمیت معاون در جرایم مواد مخدر..... ۴۰

مبحث دوم : ارکان ، اشکال و صلاحیت ها..... ۴۳

گفتار اول : ارکان..... ۴۳

بند اول : ارکان مادی..... ۴۳

- ۳- تقدیم یا اقتران زمانی بین عمل معاون و مباشر : ۴۸
- بند دوم : ارکان معنوی ۴۹
- گفتار دوم : اشکال معاونت در جرم ۵۱
- بند اول : مصادیق ۵۱
- ۱- تحریک : ۵۱
- ۲- ترغیب : ۵۳
- ۳- تهدید : ۵۶
- ۴- تطمیع : ۵۶
- ۵- دسیسه، فریب و نیرنگ : ۵۶
- ۶- تهیه وسیله ارتکاب جرم : ۵۷
- ۷- ارائه طریق ارتکاب جرم : ۶۰
- ۸- تسهیل وقوع جرم : ۶۰
- بند دوم : واسطه گری در جرایم مواد مخدر ۶۰
- مبحث سوم : معاونت در معاونت ۶۲
- گفتار اول : صلاحیت محاکم و مجازات معاون ۶۳
- بند اول : صلاحیت محاکم ۶۳
- ۱- ارتکاب جرایم مواد مخدر توسط اطفال ۶۴

۲- ارتکاب جرایم مواد مخدر توسط نظامیان	۶۵
۳- ارتکاب جرایم مواد مخدر توسط روحانیون	۶۵
۴- ارتکاب جرایم مواد مخدر توسط مقامات	۶۶
بند دوم: مجازات معاون	۶۶
گفتار دوم: مصادیق معاونت در جرایم مواد مخدر در قانون اصلاحی مبارزه با مواد مخدر ۱۳۸۹	۶۸
گفتار سوم: معاونت خاص در جرائم مواد مخدر	۷۱
گفتار چهارم: بررسی خصوصیات و عناصر تشکیل دهنده جرم معاونت در جرایم مواد مخدر	۷۲
بند اول: سازماندهی فعالیت های مواد مخدر و روان گردان	۷۲
الف- عنصر قانونی	۷۲
ب- عنصر مادی	۷۲
ج- عنصر معنوی	۷۳
بند دوم: پناه یا فراری دادن متهم تحت تعقیب یا همکاری در پناه یا فرار دادن	۷۴
الف- عنصر قانونی	۷۴
ب- عنصر مادی	۷۴
ج- عنصر معنوی	۷۵
ر- مجازات	۷۶
بند سوم: پناه دادن یا فراری دادن متهم پس از دستگیری محکوم علیه و یا معاونت در	۷۶

پیشگفتار

بر اساس ماده ۱۲۶ قانون مجازات اسلامی معاونت در جرم عبارت است از همکاری و مساعدت با مباشر جرم به نحو تحریک، ترغیب، تطمیع، دسیسه، فریب و نیرنگ، سوءاستفاده از قدرت، تهیه وسایل ارتکاب جرم، ارائه طریق ارتکاب جرم و تسهیل وقوع جرم بدون دخالت معاون در عنصر مادی آن جرم، که این همکاری باید قبل یا مقارن با وقوع عمل اصلی باشد. مجرمانه بودن عمل اصلی، شرط تحقق معاونت است. بدین معنا که رکن قانونی معاونت در جرم آن است که مباشر عمل، عملش مجرمانه باشد تا کار شخص معاونت محسوب شود.

در فقه نیز معاونت در جرم، گناه و ستم، خود جرم است که کیفر تعزیر دارد.

احکام معاونت در مورد جرایم مواد مخدر تابع احکام عمومی مندرج در ماده ۱۲۶ ق.م.ا. است. معاونت به لحاظ طبیعت امر بیشتر با عنصر روانی مرتبط است تا عنصر مادی. در عمل دادگاه ها، برخی از مصادیق مشارکت را معاونت تلقی می کنند در ماده ۱۸ قانون اصلاح مبارزه با مواد مخدر به برخی از مصادیق معاونت در این نوع جرایم اشاره شده است.

توضیح آنکه، در مواردی که زن به اتفاق شوهرش در نگهداری یا خرید مواد مخدر دخالت می کند. عمل زن عنوان مشارکت ندارد ولی دادگاه ها با لحاظ فرهنگ حاکم بر جامعه ایرانی و تسلط مردان بر امر کنترل امور منزل و لزوم تبعیت زن از شوهر، چنین متهمانی را از باب ارفاق به عنوان معاونت در جرم تحت تعقیب قرار می دهند. می توان استدلال مخالفی نیز از جهت عدم توجه هیچ گونه اتهامی به همسر یا فرزندان چنین افرادی کرد.

چون وقتی که همسر چنین مردی حق هیچ گونه مداخله ای در اعمال شوهرش را ندارد و مستقیماً نیز در کار خرید یا نگهداری مواد مداخله ای نکرده است و مسلماً در صورت گزارش به پلیس عواقب سختی در انتظار وی خواهد بود محکومیت وی هیچ توجیهی ندارد و نمی توان هیچ تقصیری را متوجه وی نمود، حتی اگر فرزندان یا همسر شخص تحت تاثیر اجبار وی در اعمال وی مداخله یا همکاری کرده باشند، هر چند کلیه شرایط اجبار موضوع ماده ۱۵۱ قانون مجازات اسلامی فراهم نباشد دادگاه می تواند با استفاده از حاشیه اغماض چنین افرادی را از مسئولیت کیفری مبرا بدارد. مضاف بر اینکه معاونت باید همزمان یا مقدم بر ارتکاب جرم اصلی باشد در حالی که وقتی مواد مخدر را در منزل جاسازی و نگهداری می کند و زن نیز هیچ اقدامی جز سکوت و عدم گزارش به پلیس انجام نمی دهد نمی توان وی را به عنوان معاونت در جرم تعقیب نمود.

در بعضی مواد قانونی برای معاونت در جرم خاصی مجازات خاص تعیین می کنند؛ مثل معاونت در قتل. در معاونت در قتل قانونگذار خودش تعیین کرده و تکلیف را روشن کرده است در مورد معاونت در جرائم مواد مخدر ۳۰ و ۳۵ قانون مبارزه با مواد مخدر را داریم.

مطابق تبصره ماده ۳۰ قانون مبارزه با مواد مخدر تمامی افرادی که به هر نحو اقدام به ساخت، جاسازی برای حمل مواد مخدر در وسایل نقلیه می نمایند در صورت وقوع جرم به عنوان معاون در جرم ارتكابی و در

غیر آن از سه تا شش ماه حبس و حسب مورد از ده میلیون ریال تا پنجاه میلیون ریال جریمه نقدی محکوم می شوند. یعنی قانونگذار معاونت در جرم را با عنوان تعیه یا ساخت جاسازی مطرح کرده است. به عبارت دیگر اگر جاسازی و ساخت و تعیه آن در وسایل نقلیه باشد باید نگاه کنیم به آن جرم اصلی که شخص مرتکب شده است و ببینیم مجازاتش چیست و بعد با استناد به قانون مجازات اسلامی مجازاتش را تعیین می کنیم، که همان حداقل مجازات قانونی است.

اما اگر این جاسازی در وسیله نقلیه نباشد فرض کنیم در خانه باشد یا در کیف و چمدان که در این صورت قانونگذار مجازات سه ماه تا شش ماه حبس را در نظر گرفته است و حسب مورد جزای نقدی از پنج میلیون ریال تا ده میلیون ریال که این نحو قانونگذاری در برخی موارد نقض غرض است چرا که اگر کسی داخل یک چمدان جاسازی درست کند اگر بشود اسمش را جاسازی گذاشت. مقدار مواد هم کم باشد سه ماه تا شش ماه حبس دارد از طرف دیگر کسی که برای همین مقدار مواد در ماشین جاسازی تهیه کند باید مراجعه شود به میزان مواد مخدر که قطعاً مجازاتش خیلی کمتر از این می شود و این مجازات اصلاً تناسب با جرم ندارد و موجب بی عدالتی می شود و قاضی هم ناچار است که طبق قانون حکم دهد که البته در این موارد می توان از ماده ۳۷ قانون مجازات اسلامی هم کمک گرفت هر چند که ایرادات و اشکالات عمده ای بر این مسئله وارد است، ولی بالاخره در اجرای عدالت به کمک ما می آید.

در ساخت جاسازی میان طرفین باید وحدت قصد وجود داشته باشد اگر معمار یا بنا برای این کار قصد نداشته باشد معاون جرم محسوب نمی شود.

در ماده ۳۵ الحاقی به قانون مبارزه با مواد مخدر در مورد ترغیب افراد به مصرف مواد مخدر و یا ارتکاب یکی از جرایم مواد مخدر و روان گردان است که قانونگذار مجازات مباشر جرم را برای آن در نظر گرفته است.

با توجه به اینکه قانونگذار از بین مصادیق معاونت در جرم مذکور در ماده ۱۲۶ قانون اسلامی در ماده ۳۵ قانون اصلاحی مواد مخدر فقط به «ترغیب» اشاره نموده است. با توجه به اینکه مجازات مباشر جرم شدیدتر از مجازات معاون است و رعایت اصل تفسیر بین کفیری به نظر می رسد که عنوان ترغیب قابل تسری به سایر مصادیق معاونت مذکور در ماده ۱۲۶ قانون مجازات اسلامی نیست. البته سایر شرایط تحقق معاونت مانند وحدت قصد و تقدم بین عمل مباشر جرم و ترغیب کننده.

دوباره معاونت در جرائم مواد مخدر مخصوصاً در زمینه اعتیاد و استعمال مواد مخدر ابهاماتی وجود دارد باید ببینیم که آیا معاونت در اعتیاد به مواد مخدر داریم یا خیر؟ آیا معاونت در استعمال متصور است؟ مثلاً کسی که سیگار یا حشیش می آورد و به دیگری می دهد که بکشد، اما راجع به اعتیاد مثلاً فردی می تواند بگوید که این باعث شد من معتاد شوم آیا معاونت در اعتیاد به مواد مخدر داریم یا نه؟

اعتیاد یک حالت نفسانی است که به تدریج در وجود شخص ایجاد می شود و یک یا دو مرتبه استعمال فرد معتاد نمی شود (این موضوع بستگی به نوع ماده مصرفی و نحوه مصرف و وضعیت جسمی و روحی و روانی فرد دارد) معتاد به کسی گفته می شود که در اثر مرور زمان و استعمال مکرر مواد مخدر به آن وابسته شده و از آن دست بکشد و به راحتی نمی تواند آن را کنار بگذارد. به عبارت دیگر اعتیاد تدریجی است و جرم

آنی نیست. بنابراین نمی توانیم بگوییم با یک یا دو مرتبه در دادن مواد مخدر به دیگری معاونت در اعتیاد صورت گرفته و جرم محقق شده جرم اعتیاد هنوز اتفاق نیفتاده است. البته استعمال اتفاق افتاده است. پس جرم است که جرم اصلی محقق شود و در مورد اخیر هنوز اعتیاد حاصل و این فرد فعلا استعمال می کند تا بعدا معتاد شود. در مجازات معاون چون در قانون مبارزه با مواد مخدر حکم خاصی نیامده است، به عموماً قانون مجازات اسلامی در این زمینه مراجعه کنیم. با توجه به اصلاحات متعدد و تحولات قانونی موجود در زمینه جرایم مواد مخدر تا سال ۱۳۹۶ و همچنین تحولات قانونی در سایر قوانین مربوط مانند قانون مجازات اسلامی ، و وجود خلاء ها و اختلاف نظر هایی که در زمینه موضوع معاونت در جرایم مواد مخدر وجود دارد ، انجام این کتاب می تواند در رفع خلاء ها و ابهامات مفید واقع گردد .